

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 30. maj 2024

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Odločanje v skupnosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ tradicionalna oblast	
	2	dve od: ♦ temelji na prepričanju, da je tako vedno bilo in da je tradicija sveta in nespremenljiva ♦ prevladovala je v plemenskih in fevdalnih družbah ♦ upravičuje (legitimizira) se z božjo voljo ♦ oblast se podeduje ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ demokracija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	3	tri od: ♦ oblast je izvoljena in zamenljiva ♦ zagotovljene so temeljne človekove in politične pravice ♦ obstaja več možnosti politične participacije, tako konvencionalne kot nekonvencionalne ♦ priznava se pluralizem interesov ♦ udeležba državljanov pri odločanju je posredna in neposredna ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	ena od: ♦ totalitarna država poskuša popolnoma odpraviti vsako svobodo in spontanost, ne dopušča nobene pobude in/ali nepredvidljive dejavnosti ♦ oblast nadzoruje celotno družbeno življenje in tudi zasebnost vsakega posameznika ♦ absolutni monopol vodje nad močjo/oblastjo ♦ boj proti sovražniku – to pa je vsak, ki se ne strinja z oblastjo ♦ nasilje nad državljani ...	
	1	ena od: ♦ nacizem ♦ stalinizem ♦ fašizem ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ nekonvencionalna	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ konvencionalno	
	1	ena od: ♦ udeležba na volitvah ♦ članstvo v političnih strankah, interesnih skupinah ... ♦ opravljanje javne funkcije ♦ stiki s politiki ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	♦ Politične organizacije, ki si prizadevajo (z volitvami) priti na oblast.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	dve od: ♦ pridobivanje javnega mnenja prek množičnih medijev ♦ podpiranje političnih strank ♦ organizacija/sodelovanje na demonstracijah/protestih ♦ pisanje peticij ♦ lobiranje ♦ stavke ♦ pogajanja ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	3	♦ zaščitna ♦ ciljna ♦ ciljna ♦ zaščitna ♦ zaščitna ♦ ciljna	Za šest ali pet pravih rešitev 3 točke, za štiri ali tri 2 točki, za dve 1 točka.

2. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ soobstoj različnih religij znotraj iste družbe	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ religijsko ravnanje (praksa)	Kot pravilno upoštevamo tudi rešitev »religijska skupnost« (»organizacija«).
	1	♦ svete reči	
	1	♦ etična razsežnost religij	
	2	♦ Ustrezno celovita predstavitev izbrane sestavine religije.	
Skupaj	5		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ animizem	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.
	2	♦ Verovanje v duhove in druga nadnaravna bitja. Predmeti, pojavi ali živalske vrste postanejo objekt ritualnega čaščenja.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ (poli)teizem	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.
	2	♦ Verovanje v boga (monoteizem) ali več bogov (politeizem).	
		ena od: ♦ navedba nekaj (dveh) značilnosti politeizma ♦ primerjava politeizma in monoteizma	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	♦ (rimo)katoliška veroizpoved ♦ pravoslavna (ortodoksna) veroizpoved ♦ protestantska veroizpoved	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	ena od: ♦ obiskovanje skupnih obredov ♦ skupne vrednote ♦ povezanost v duhovno-moralno skupnost ♦ skupni simboli ...	
	1	ena od: ♦ verske vojne ♦ demoniziranje drugače verujočih ♦ razkoli v krščanstvu ♦ sovražnost do drugih religij ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ civilna religija	
	1	ena od: ♦ prisega javnih funkcionarjev v nekaterih državah ♦ inavguracija (ameriškega) predsednika ♦ prisega na nekaterih sodiščih ♦ sakralizacija naroda ♦ komunizem ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	ena od: ♦ nezmotljivost svetih besedil ♦ vztrajanje pri dobesednem branju svetih besedil	

3. Množični mediji in komuniciranje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	3	štiri od: ♦ namenjeno je velikemu občinstvu ♦ občinstvo je heterogeno ♦ občinstvo je anonimno ♦ komuniciranje je javno ♦ komuniciranje je hitro ♦ komuniciranje je minljivo ...	Za štiri značilnosti 3 točke, za tri 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	6	♦ informacijska (informativna) ♦ pojasnitev: omogoča seznanjanje javnosti z dogodki (zbiranje in distribucija informacij o dogodkih) ♦ interpretacijska (interpretativna) ♦ pojasnitev: omogoča občinstvu, da si ustvari mnenje (pojasnjevanje informacij in predvidevanje možnosti razvoja) ♦ socializacijska ♦ pojasnitev: pomaga pri medgeneracijskem prenosu vsebin (prenaša znanje, vrednote, norme ...) ♦ zabavna (razvedrilna) ♦ pojasnitev: omogoča razvedrilo in sprostitev občinstva	Za vsako pravilno navedeno funkcijo 1 točka, skupaj 4 točke. Za vsako od pojasnjenih dveh funkcij 1 točka, skupaj 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	3	tri od: ♦ Javni izobražuje, obvešča in zabava, komercialni je lahko vezan na samo eno funkcijo. ♦ Javni naj bi upošteval vse okuse, komercialni je lahko vezan na specifičen okus publike, ki jo želi privabiti, ki jo nagovarja. ♦ Javni zagotavlja splošno dostopnost, pri komercialnem je dostopnost lahko omejena, programi so plačljivi. ♦ Komercialni je potrošniško usmerjen, javni ne. ♦ Javni je pretežno javno financiran, komercialni tekmuje za naročnike oglasov ali se financira iz drugih finančnih virov. ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ Medijske reprezentacije so načini, kako so v medijih predstavljeni različni pojavi, dogodki, družbene skupine. ... Predstavitve so pogosto stereotipne, popačene. ...	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.
	1	♦ zbuja kar največje zanimanje občinstva ♦ manipulirajo ♦ zavajajo ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	dve od: ♦ starejši so medijsko stigmatizirani ♦ nevidnost starejših v medijih ♦ negativno obarvane informacije o starejših ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ B	
	1	♦ C	
	1	♦ A	
Skupaj	3		

4. Delo in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	tri od: ♦ zdravstveno zavarovanje (pravica do zdravstvenega varstva) ♦ pokojninsko zavarovanje ♦ nadomestilo za brezposelnost ♦ plačan dopust ...	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	♦ proizvodnja dobrin ali storitev za zadovoljevanje potreb	
	1	♦ čas, v katerem dejavnosti izberemo sami	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	tri od: ♦ poteka v organizacijah ♦ priznan mu je status dela ♦ družba ga regulira ♦ je plačano ♦ določen je delovni čas ...	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ sezonska brezposelnost	
	1	♦ frikcijska brezposelnost	
	1	♦ strukturna brezposelnost	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	tri od: ♦ višina mezd ♦ varnost delovnih mest ♦ pogoji dela ♦ dopust ...	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ poklic ♦ profesija ♦ profesija/poklic ♦ poklic	Za štiri ali tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	♦ vzorec razširitve ♦ vzorec nevtralnosti ♦ vzorec opozicionalnosti (nasprotnosti)	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.
	1	♦ pojasnitev	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	2	tri od: ♦ način življenja ljudi ♦ uveljavljene norme in vrednote ♦ življenjska raven posameznih skupin ♦ starost ♦ spol ...	Za tri navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ B	
	1	♦ D	
Skupaj	2		

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditev je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	♦ Predstavijo primarno socializacijo (poteka v otroštvu, zajema obdobje otrokove skoraj popolne nesamostojnosti in odvisnosti od drugih (odraslih), poteka znotraj primarnih skupin (družina), prevladujejo osebni, intimni odnosi; neformalno sankcioniranje ...). ♦ Predstavijo načine/oblike učenja v primarni socializaciji (posnemanje/imitacija, igranje vlog, istovetenje/identifikacija, sistem nagrad in kazni). ♦ Razpravljajo o pomenu primarne socializacije ob primerih nesocializiranih otrok (lahko tudi samo ob enem primeru) in posledicah nesocializiranosti (otroci ne razvijejo tipičnih človeških lastnosti).	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	♦ Opredelijo družbeno gibljivost (mobilnost). ♦ Povežejo družbeno gibljivost z odprtostjo sistema slojevitosti. ♦ Predstavijo, analizirajo različne vidike in vrste družbene gibljivosti (intergeneracijsko, intrageneracijsko, vertikalno, horizontalno). ♦ Razpravljajo o možnostih družbene gibljivosti v sodobnih družbah. ♦ V razpravo vključijo pomen dejavnikov (determinant) pripisanega družbenega statusa (spol, starost, družinski izvor ...). ♦ Vključijo samoreprodukcijo elite.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	♦ Pojasnijo kulturni vidik globalizacije. ♦ Pojasnijo in uporabijo koncept kulturne homogenizacije in ga argumentirajo s primerom. ♦ Pojasnijo in uporabijo koncept glokalizacije in ga argumentirajo s primerom.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	♦ Opredelijo ekspanzijo šolanja (naraščanje vključenosti v šolanje na sekundarnih in terciarnih stopnjah) in jo časovno umestijo. ♦ Analizirajo okoliščine ekspanzije šolanja (hitra gospodarska rast in potrebe po višje/bolj izobraženi delovni sili, rast življenjskega standarda, ustvarjanje enakih možnosti izobraževanja, družbene spremembe ...).	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	♦ Pojasnijo relativno naravo družbenih norm (njihovo spremenljivost v času, v različnih družbah ...). ♦ Opredelijo družbene norme, odklonskost in kriminaliteto.	

Skupno število točk IP 2: 40